

Bijele sablasti mora

S engleskog kap. Mladen Poljanić

Teretni parobrod od 7.000 tona »Anna C.« na svom prvom putovanju udario je u golemu ledenu santu, te je jedva stigao u dok na popravak. Ovo golemo brdo od leda — nad morem preko tri puta više od vrha brodskog jarbola »Anne C.« — udarilo je u pramac ovog parobroda negdje između kanadske obale i Grenlanda.

Svake se godine u proljeće i ljeto oko 2.000 ledenih santi raznih oblika i veličina otkida od arktičkog ledenog bloka i započinje svoj dugi put prema jugu.

Mnoge od ovih golemih santa nikad i ne stignu u tople vode Atlantika. Neke se na svom putu rastope, a neke budu uništene od brodova, koji ih slijede i uništavaju. Položaj i kretanje ovih santa, koje se spuste prema jugu točno je ubilježen i o tome se stalno obavještavaju brodovi.

Slučaj broda »Anne C.« međutim pokazuje, da i sa današnjim najmodernijim sredstvima nije moguće otkriti sve sante, koje lutaju morem.

U neprekidnoj borbi protiv ovih bijelih sablasti mora, ljudi upotrebljavaju sva sredstva, koja im moderna znanost može pružiti.

Tragedija nesretnog »Titanika« upozorila je svjetsku javnost na ogromne opasnosti, koje brodovima prijete od lutajućih ledenih brda.

Najopasniji predjeli, gdje se susreću ledene sante jesu oni oko obala New Foundlanda. Tu se Golfska struja sa svojim toplim zrakom sukobljava sa hladnom arktičkom strujom. Guste magle u tim zonama čine opasnost još većom. Prije nego što je otpočela internacionalna služba opažanja i uništavanja ledenih santi, poprečno je šest brodova godišnje stradalo od lutajućih ledenjaka u tim vodama.

Specijalni brodovi, koji tražaju za lutajućim santama, osobito paze na malene oblake na površini mora, jer ova bijela čudovišta, teška tisuće tona, stvaraju vlastitu maglu oko sebe na svom polaganom putu prema jugu.

Najveća opasnost za brodove je sudar sa ledenom santom, koja je oko $\frac{3}{4}$ pod vodom. Sudar obično završava sa gubitkom broda i ljudi bez ikakvog traga. Kad neki brod u vodama sjevernog Atlantika naglo i bez glasa nestane, obično je to sudar sa lutajućim ledenjakom, koji nije bio opažen i ubilježen.

Jedne godine potonulo je od sudara sa ovim ledenim sablastima mora ne manje od 14 brodova. Budući da se ovo dogodilo pred mnogo godina, kad je mali broj brodova plovio Atlantskim oceanom, to je značilo da je proporcionalno veliki broj brodova plovio u opasnim zonama Sjevernog Atlantskog oceana.

Uništiti ledenu santu je veoma opasan posao. Pred ne dugo vremena jedan lutajući ledeni brijeđ, kojeg je slijedio patrolni brod, bio je dug 2

kilometra. Taj plutajući ledeni otok, koji se vidi nad površinom mora, zapravo je samo njegov maleni dio, čije su tri četrtine pod vodom. Često se led pruža na većoj udaljenosti ispod same površine mora, što predstavlja smrtnu opasnost za nepažljivog pomorca.

Golema ledena santa je veoma nestalna u svom ponašanju. Oni, koji je namjeravaju uništiti, moraju biti na velikom oprezu kad joj se približavaju. Bez ikakvog prethodnog znaka golemi se komad leda uz strahovitu buku može svaliti sa ledenog brda i prouzrokovati val preko 30 metara visok.

Prije je trebalo nekoliko sedmica za razrušiti jedan ledeni brijeđ, dok se danas ovaj posao, zahvaljujući ratnim zapaljivim bombama, može obaviti kroz kratko vrijeme.

Jedna takva bomba od 5 kg., punjena aluminijem i željezom oksidom, kod eksplozije stvara toplinu od 5.000° F. i doslovno pretvori u paru ledenu santu. Nekoliko ovakovih bombi izbačenih sa patrolnog broda na santu, koje električnim putem zajednički eksplodiraju, mogu da trenutno unište ledenu santu od preko 200 metara dužine.

Ulica u Cavtatu — ulje slikara Jakše Magaš